

νόμου μέχρι τίνος δεῖ στρατεύεσθαι. ἡ Τούτων τῶν τετραράκοντα δύο ἐτῶν τὰ μὲν δύο, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ 19 μέχρι τέλους τοῦ 20, ἐγγραφέντες εἰς τὸ Ληξιαρικὸν γραμματεῖον, καὶ δημόται γενόμενοι λαμβάνοντες ἀσπίδα καὶ δόρυ, παρὰ τοῦ δήμου παριεπόλουν τὴν χώραν τῆς Ἀττικῆς καὶ διέτρεχον ἐν τοῖς φυλακτηρίοις (Ἀριστοτ. πολ. Ἀθην. γ'· μετὰ δὲ τὸ εἰκοστὸν, εἰς τὸν (στρατιωτικὸν) κατάλογον ἐγγραφόμενοι καὶ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀγραύλου τὴν περιήγησαν ἐκείνων ὅρκον ὁμνύοντες· οὐ κατασιχητὰ τὰ ἄπ' αὐτῶν, οὐδὲ καταλείβω τὸν πρῶτον κτλ. εἰς ὑπερορίους στρατείας ἐξήρχοντο.

Ἐνταῦθα διεκρίνοντο δύο εἶδη στρατειῶν, περὶ ὧν ὁ Αἰσχίνης (π. Παραπρωτ. 330.) λέγει ὡδε· «Καὶ τὰς ἁλίας τὰς ἐκ διαδοχῆς ἐξόδους τὰς ἐν τοῖς ἐπινύκτοις καὶ τοῖς μέρεσι ἐξήθον.» Ἦσαν λοιπὸν αὗται αἱ στρατεῖαι· ἡ ἐξοδοὶ 1) αἱ ἐκ διαδοχῆς ἡ ἐν τοῖς ἐπινύκτοις ἐξοδοὶ ἡ στρατεῖαι· οὕτως ὀνομαζόμεναι, διότι ἐγίνοντο κατὰ διαδοχὴν τινα καὶ ἀκολουθίαν ἐτῶν, διὰ τῶν ἐπινύκτων δηλούμενων, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω· 2) αἱ ἐν τοῖς μέρεσι ἐξυδαὶ ἡ στρατεῖαι, περὶ ὧν οἱ μὲν ἀρχαῖοι γραμματικοὶ (Bekker Ἀνεκδ. 251. 308 καὶ Σουῖδ. ἐν λ. περὶ θρεῖα) ἔλεγον, ὅτι οὕτως ἐκαλοῦντο ὡς γινόμεναι ἐν μέρει τοῖς ἀκροδύτοις εἰς μάχης· τῶν δὲ νεωτέρων πολλοὶ θεωροῦσιν αὐτὰς ὡς ἔργον τῶν περιπόλων, οἷον· ἐν μέρει τῆς χώρας, τῆς Ἀττικῆς, τελουμένης· ἀλλ' ἡ πιθανωτέρα γνώμη, κατὰ Wachsmuth Hellenische Asterithumikunde 2 Theil. 1 Abschn. Bellage 5 σ. 412.), ἔχει ὡς ἐξῆς. Στρατεῖα ἐν τοῖς μέρεσι ἦν ἡ τελουμένη οὐχί, ὡς ἡ ἐκ διαδοχῆς στρατεῖα, καθ' ἣν τὴν διάρκειαν ἐξωτερικοῦ τινος πολέμου, ἀλλὰ πρὸς ἰδιαιτέρῳ τι πολεμικὸν ἔργον, ἐφ' οὗ δὲν ἀπητεῖτο πλήρης διάτασις, οὐδ' ἐπέκειτο τέλειος κίνδυνος· διὸ καὶ ἡ τοιαύτη στρατεῖα δὲν ἐλογίζετο τελεία, ἀλλὰ μερικὴ. Τοιαῦτα λοιπὸν μερικὰ ἔργα ἐννοητέον ὑπὸ τῶν ὅρων μέρη. Ἄλλη διάκρισις, τῆς προειρημένης πάντῃ διαφοράς, ἦν ἡ τῆς στρατείας ἡ ἐξοδος ἐκ καταλύγου καὶ τῆς παροστρατιᾶς ἡ παρὰ δημεῖ· περὶ ὧν, καὶ οἰκοθεν εὐδιαγνώστων, ὁ οἰκείος τόπος ἐστὶν ἀλλαχοῦ.

Περὶ τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήνων

Γραμματείων.

—ο—

Εἰ καὶ κατὰ τοῖς Ἑλλήσι τὸ ἔργον τοῦ γραμματεῖος δὲν ἦτο τόσον ταπεινόν, ὡς παρὰ Ῥωμαίοις τὸ τὸ τοῦ scribae, ὅμως καὶ οὕτω μεταξὺ τῶν διαφόρων εἰδῶν καὶ βαθμῶν τῶν γραμματέων, μάλιστα ἐν Ἀθήναις, ὑπῆρχε μεγάλη διαφορά· Ἐν τῷ ἀττικῷ δηλ. πολιτεύματι ὑπῆρχον πολλοὶ γραμματεῖς,

καὶ οὐδεμία ἀρχή, μικρὰ ἢ μεγάλη, ἐστρεφεῖτο αὐτῶν. Τὴν ἐλαχίστην σημασίαν καὶ τιμὴν (Δημοσθ. π. Στεφάνου, σ. 314.) εἶχον οἱ μισθωτοὶ γραμματεῖς ἢ γραφεῖς τῶν διαφορῶν μᾶλλον ἢ ἦσαν ἐξηρημένων καὶ ὑπαλλήλων ἀρχῶν καὶ ἀρχιδίων καὶ τῶν ἐπιμελητῶν, ὧν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπολυομένων ἐπαύοντο καὶ οἱ γραμματεῖς. Πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην προσελαμβάνοντο συνήθως δημόσιοι δοῦλοι ἢ ἀπελεύθεροι ἐκ ταπεινοτάτου γένους· ἡ δὲ ἐκλογὴ αὐτῶν ἐγίνετο συνήθως ἐπ' αὐτῶν ἐκείνων, εἰς ὧν τὴν ὑπηρεσίαν προσελαμβάνοντο. — Εἰς τούτους ἀνήκουσιν ἐν Ἀθήναις π. γ. οἱ γραμματεῖς τῶν Λογιστῶν, τῶν ἐνδεκα (Πολυδ. Η' 102. Αἰσχ. κ. Κτησιφ. σ. 463.), τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ ἑμπορίου, τῶν ἐπιμελητῶν τῶν γεωρίων κ. ἄλ. Ἀλλὰ μεταξὺ τούτων τῶν γραμματέων τῶν διαφορῶν ἀρχόντων καὶ ἡγεμόνων τῶν δικαστηρίων, οἵτινες, πρὸς ἐξήλωσιν ἢ ταπεινῆς τῶν ὑπηρεσίας, καὶ ἐπογραμματοῖς ὀνομαζέμενοι, ἀναμειβόμενοι ἦσαν τινες σχετικῶς ἐπιστημότεροι, οἱ ἐν ταῖς δίκαις ἀναφερόμενοι γραμματεῖς τῶν ἀρχόντων (τῶν κυρίως οὕτω λεγομένων, οἵτινες, ἐν παρόδῳ εἰπεῖν, ἦσαν ὁ ἀρχὼν βασιλεὺς, ὁ ἀρχὼν (ἐπὶ ὧν μὴ), ὁ πολέμαρχος καὶ οἱ 6 θεσμοδίται), παρ' ὧν ἀπητεῖτο δοκιμασία, καὶ τοὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀρχόντων ἐξετελεῖτο (Πολυδ. Η'. 92.).

Πάντων δὲ τούτων τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων ὅλων διάφοροι κατὰ τε τὸ ἔργον καὶ τὴν ὑπόληψιν ἦσαν οἱ γραμματεῖς τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς τῆς βουλῆς ἢ τῆς διοικήσεως (contrascriptores). Εἰς δὲ τούτους ἀνῆκε πρὸ πάντων.

Α'.) Ὁ γραμματεὺς ὁ κατὰ πρυτανείαν, ὅστις ἐκκληροῦτο, δηλ. ἦν κληρωτός, ὡς ἔλεγον ἐν τῇ πολιτικῇ διαλέκτῳ, καὶ ἴσως ἀνῆεν εἰς ἑτέραν παρὰ τὴν πρυτανείαν φυλὴν ὥστε κατὰ πάντα πρυτανείαν ἠλλαξε καὶ ὁ γραμματεὺς. Ἔργον δ' εἶχε τὴν συγγραφὴν καὶ διατήρησιν τῶν κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν πρυτανείαν συγγραφέντων ψηφισμάτων καὶ τῶν τοιούτων. (Πολυδ. Η'. 98.) διὸ καὶ ἐπὶ τῶν πρὸ Εὐκλείδου χρόνων (Ὀλυμπ. 91, β'. 403 π. Χ.) τὸ ὄνομα τοῦ προτέσσετο ἐν τοῖς ψηφίσμασι.

Β'.) Παρὰ τοῦτον βραδύτερον μόνον ἀπαντᾷται καὶ ἕτερος, αἰρετός ἐξ αὐτῶν τῶν πρυτάνεων καὶ ὑπ' αὐτῶν πιθανῶς, γραμματεὺς τῆς βουλῆς καλούμενος, κατὰ Βοίχχιον (Staatshaushaltung. I, σ. 201.) ὁ αὐτὸς τῷ ἐν ἐπιγραφαῖς ἀπαντωμένῳ γραμματεῖ τῶν βουλευτῶν, μνημονευόμενος δὲ καὶ ὑπὸ Δημοσθένους. Ἔργον τούτου ἦν ἡ φύλαξις τῆς γενικῆς τῶν νόμων συλλογῆς.

Γ'.) Τρίτος τις ὑπὸ μὲν Θουκυδίδου (κ'. 10.) γραμματεὺς τῆς πόλεως ὀνομαζόμενος, ὑπ' ἄλλων δὲ γραμματεὺς τοῦ δήμου (Ψήφισ. Η. Πλουτ. ἐν βίῳ Γ'. ῥητόρων) ἢ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου (Boeckh. ἐν β'. ἀνωτ. p. 201.) ἢ καὶ ἐπογραμματοῦς ὀνομαζόμενος (Δημοσθ. σ. 419. Πολυδ. Η'. 98.) ἐξελέγετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δήμου καὶ ἐξετελεῖ χρῆν γραμματέως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ δήμου καὶ τῇ

βουλῇ, πιθανῶς ἀναγιγνώσκων τοὺς ὑπὸ τῶν ρητόρων ἀναφερομένους νόμους, τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰ προβουλευόμενα τῆς βουλῆς καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου καὶ τὰ ὅμοια.

Δ.) Τὴν αὐτὴν ὑψηλοτέραν τάξιν κατεῖχε καὶ ὁ ἀντιγραφεὺς τῆς βουλῆς, ὅστις ὡς πᾶσιδρος τῆς βουλῆς κατέγραφε καὶ προσυπέγραφε τοὺς λογαριασμοὺς καὶ ἄλλας πράξεις αὐτῆς, καὶ ἐν τέλει ἐκάστης πρυτανείας ἀπέδιδε λόγον τῷ δήμῳ (Ἀρποκρ. ἐν λ. ἀντιγραφεὺς. Πολυδ. Η'. 98.). Ἐξελέγετο δὲ καὶ αὐτός, ὡς καὶ ὁ ἡγούμενος καὶ ὁ ἐπόμενος, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δήμου.

Ε.) Ἰσὴν σημασίαν εἶχεν ὁ ἀντιγραφεὺς τῆς διοικήσεως, ἥτοι ὁ γραμματεὺς τοῦ ταμίου τῆς διοικήσεως, ἢ ὡς ἂν εἰποιμεν σήμερον, τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν (Λίσχ. κ. Κτησιφ. σ. 417. Πολυδ. ἐνθ' ἄνωτ. Δημοσθ. Ἀνδροτ. σ. 605.).

Ἰσαύτως εἶχον καὶ οἱ δῆμοι τοὺς ἰδίους αὐτῶν ἀντιγραφεῖς (Corp. Inscr. κ. 100, 22.). Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον, ὅτι τὸ ὑπουργεῖον τοῦ ἀντιγραφεὺς παντὸς εἶδους, πρὸς τὸ τοῦ γραμματέως ἐν γένει παραβαλλόμενον, ἦν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων καὶ μείζονος πίστεως χρηζόντων. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις γραμματέων.

Ἄλλοι δὲ γραμματεῖς ἀπαντῶνται παρ' ἄλλαις πολιτείαις ἐν τῇ ἱστορίᾳ· οἷον 1) ὁ γραμματεὺς τῆς αἰτωλικῆς συμπολιτείας ἐν τῷ συνεδρίῳ αὐτῆς, ὃν ὁ Λίδιος (XXXVIII, 10, 7.) καὶ ὁ Πολύδιος (ΚΒ'. 15, 10) συγκατατάττουσι μετὰ τῶν δύο ἀνωτάτων ἀρχόντων τῆς συμπολιτείας ταύτης, τοῦ στρατηγοῦ καὶ τοῦ ἐπάρχου. 2) Ὁ γραμματεὺς τῆς ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, συνάρχων καὶ οὗτος, ὡς ὁ προηγούμενος, τῶν δύο ἀνωτάτων ἀρχόντων ταύτης τῆς πολιτείας, τοῦ στρατηγοῦ καὶ τοῦ ἐπάρχου, ἀρχὼν ἐνιαύσιον ἀρχὴν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι (Πολυδ. Β'. 43. 1.). 3) Τελευταῖον γραμματεῖς ὠνομάζοντο καὶ οἱ ἐπὶ Ῥωμαίων κυβερνήται τινῶν πόλεων καὶ νομῶν τῆς Ἀσίας, οἵτινες ἐπέγραφον τὰ ὀνόματά των ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν ἰδίων πόλεων, ὠνομάζον ἐξ ἑαυτῶν τὸ ἔτος καὶ ἐνίοτε τὸ ἄξιωμα ἢ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχιερέως προσελάμβανον.

Περὶ τῶν Ἐπινίκιων.

—ο—

1) Ἐπινίκια (ὑπον. ἱερὰ) ὠνομάζον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐν γένει μὲν τὰ μετὰ πάσῃ νίκῃ καὶ ἐπ' αὐτῇ τελούμενα ἱερὰ, ἰδίως δὲ τὴν θυσίαν (τὴν εὐχαριστήριον πρὸς θεὸν τινὰ διὰ τὴν νίκην) καὶ εὐωχίαν τὴν τελούμενην εἰς τιμὴν ἱεροῦ τινος, δηλ. νικητοῦ ἐν τοῖς μεγάλοις ἀγῶσι, εἴτε γυμνικοῖ ἢ σαν οὗτοι, εἴτε ἱππικοῖ, εἴτε μουσικοῖ. Ἐτελεῖτο δὲ ἢ τοιαύτη εὐωχία ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ νικητοῦ, ἢ καὶ

ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ. Τοιαύτην τινὰ θαλίαν παρέσχε π. χ. ὁ Ἀθηναῖος Χαθρίας νικήσας τέθριππον ἐν τοῖς μεγάλοις πυλίοις (Δημ. κ. Νεπιρ. σ. 160.). Ὅτε δὲ ὕστερον καὶ ὁ ποιητὴς Σωσικλῆς αὐτόθι ἐν ποιητικῷ ἀγῶνι ἔλαβε τὸ βραβεῖον, οἱ φίλοι του εἰς τιμὴν του ἐτέλεσαν Ἐπινίκια (Πλουτ. Συμποσ. Β'. 4.), ἐν οἷς πεπαιδευμένοι διάλογοι ἔλαβον χώραν.

2) Ἐπινίκια (ὑπον. ἄσματα) ὠνομάζοντο, ὡς ἐκ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος, ἐν γένει πάντα τὰ μετὰ τινι νίκῃ καὶ ἐπ' αὐτῇ ἀδόμενα, ἰδίως δὲ τὰ εἰς τιμὴν τῶν ἱεροῦ τινος. Ἥδοντα δὲ ταῦτα ἦται αὐθημερὸν τῆς νίκης ἐν αὐτοῖς ταῖς ἱεροῖς τῶν ἀγῶνων τόποις ἐπὶ κώμου ἢ πομπῆς, ἣν ἤγεν ὁ νικητὴς (ἐστεφανωμένος τὸν τῆς νίκης στέφανον) καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, ἐπίσης ἐστεφανωμένοι, πρὸς τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ τοῦ προστάτου τοῦ ἐν ᾧ ἐνίκησεν ἀγῶνος, οἷα τὸ δ' καὶ ἡ'. καὶ ι'. τῶν Ὀλυμπίων τοῦ Πινδάρου, καὶ ἐπὶ συμποσίου τοῦ διαδεχομένου τὴν χαριστήριον ἐκείνην πομπήν, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐκαλεῖτο ἰδίως ἐπικώμια (ἐπικώμιος ὕμνος, ἐγκώμιος τιθρὸς Πινδ. Ὀλ. ΙΓ'. 29. Dissen.), ὡς λέγει καὶ ὁ σχολιαστὴς (σ. 207. καὶ 470. Boeckh). « Ἐπικώμια δὲ τὰ εἰς κῶμον ὑμνεῖσθαι ἐπιτήδεια τῆς νίκης· μετὰ γὰρ τὸ νικῆσαι ἐκώμαζον μετὰ τῶν ἡλικιωτῶν, » ἢ ἤδοντο ἐπὶ τῆς εἰς τὴν πατρίδα ἐπανόδου τῶν νικητῶν· οἷον τὸ ιγ'. τῶν Ὀλυμπίων τοῦ Πινδάρου, ἢ μετὰ τὴν εἰς πατρίδα ἐπανοδὸν αὐτῶν, ἐν τῷ ναῷ ἢ ἐν γένει ἱερῷ ἢ ἀπλῶς βωμῷ θεοῦ τινος προστάτου τῆς πατρίδος ἢ ἥρωος ἐγχωρίου, πρὸς οὗς προσέφεραν τὸν τῆς νίκης στέφανον, καὶ τὰ τοιαῦτα ἤρχιζον πάντοτε ἀπὸ ἐπικλήσεων πρὸς τοὺς θεούς· οἷα τὸ γ'. ε'. θ'. ιθ'. ιδ'. κ. αἰ. ἢ ἐν συμποσίῳ ἰδίῳ ἢ δημοσίῳ, ὅπερ ἐτέλει χάριν τῆς νίκης ἢ ὁ νικητὴς αὐτός, ὡς προεῖρηται ἢ οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι, ἢ ἡ πατρίς· οἷα τὸ α'. β'. γ'. δ'. ια'. τῶν Ὀλυμπίων κ. αἰ. ἢ τέλος κατὰ τὴν ἐπανόληψιν τῆς ἐορτῆς τῆς νίκης· οἷον τὸ ια'. τῶν Ὀλυμπίων. — Τοιαῦτα Ἐπινίκια ἐποίησεν ὁ Σιμωνίδης, π. χ. ἐν ἐπὶ τῆς Ὀλυμπικῆς νίκης Ἀναξίλλα τοῦ τυράννου τοῦ Ῥηγίου (Ἡρακλ. περὶ πολιτ. Πaus. Α'. 23, 3.). Πιθανῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὑμνηθέντων νικητῶν ἦν μέγας, ἀλλὰ τὰ γνωστὰ ἡμῖν ἀποσπάσματα τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐγκωμιάζονται ἱερωνῖκαι, δὲν ἀνήκουσιν εἰς τοιαῦτα ἐπινίκια, περὶ ὧν ἐνταῦθα ὁ λόγος (Krause Ὀλύμπια σ. 384. 385.). Τοῦ Ἀρχιλόχου ἀναφέρεται ὑπὸ Πινδάρου (Ὀλ. Θ'. 1. Το μὲν Ἀρχιλόχου μέλος ῥωνδερ Ὀλυμπία καὶ Μνίκος ὁ τριπλόος καρχαδῶς) τοιοῦτόν τι ἄσμα, ὅπερ γενικῶν ἐθνικῶν ἄσμα ἀπεθᾶν, ὡς φαίνεται, ἤδετο ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐν ἐλλείψει ἄλλου νεωτέρου, ἐπὶ τούτῳ πεποιημένου (ἴδε περὶ τούτου πλείονα τὴν ὑπὸ Dissen ἐρμηνείαν τοῦ Ὀλ. τῶν Ὀλυμπίων). Τῶν σωζομένων τοῦ Πινδάρου ἁσμάτων τὰ πλείστα εἰσιν Ἐπινίκια, ἅτινα ἤδοντο κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τῶν εἰρημένων τρόπων, ἄλλοι μὲν παρόντος καὶ αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ, ἄλλοι δὲ μόνον πέμποντες αὐτὰ κατ' αἴτησιν τῶν νικητῶν,